

**STRATEGIJA ZAPOŠLJAVANJA
OPŠTINE ANDRIJEVICA 2021-2025.
Nacrt1.2**

Nacrt Strategije zapošljavanja opštine Andrijevica pripremila je Partnerska grupa za zapošljavanje, imenovana od strane predsjednika Opštine Andrijevica, uz tehničku pomoć projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje u Crnoj Gori“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

"Svi pojmovi upotrijebljeni u ovom dokumentu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koji se odnose".

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA	6
2.1 DEMOGRAFSKA SLIKA	6
2.2 EKONOMIJA	8
3. TRŽIŠTE RADA	14
3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE	15
3.2 NEZAPOSLENOST	17
3.3 PROGRAMI I MJERE ŽAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE BIRO RADA ANDRIJEVIĆA	20
3.4 TRAŽNJA RADNE SNAGE	21
3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA	23
3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI	24
3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA	25
3.8 ZAKLJUČAK	26
4. SWOT ANALIZA	27
4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA	27
4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI	28
4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA	28
4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE ANDRIJEVIĆA	29
5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOŠLJAVANJA	29
5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOŠLJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE	29
5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA	29
5.3 AKTIVNOSTI	30
6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA	31
AKCIONI PLAN ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE ANDRIJEVIĆA ZA 2021. GODINU	32

1. UVOD

Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore je u saradnji sa ključnim partnerima pokrenulo inicijativu kako bi razvio lokalni pristup za rješavanje pitanja nezaposlenosti, sa naglaskom na pružanje podrške lokalnim zajednicama da pronađu sopstvena rješenja za izazove na lokalnim tržištima rada. Na taj način se aktivna politika zapošljavanja može bolje prilagoditi potrebama lokalnih tržišta rada i time povećati djelotvornost ukupne politike zapošljavanja u Crnoj Gori.

Opština Andrijevića je jedna od 21 opštine u Crnoj Gori koja se priključila inicijativi. Imenovana je lokalna partnerska grupa za zapošljavanje, čiji zadatak je izrada nacrt lokalne strategije zapošljavanja za period 2021-2025. i odgovarajućeg godišnjeg akcionog plana, uz tehničku podršku projekta „Dalji razvoj lokalnih inicijativa za zapošljavanje“, koji se finansira iz EU-IPA sredstava u okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku 2015-2017 (SOPEES).

Stanje na tržištu rada u lokalnoj sredini rezultat je velikog broja faktora, koji u različitim sredinama mogu da djeluju različitim intenzitetom. Za potrebe izrade strategije zapošljavanja, faktori su organizovani u sljedećih pet grupa: demografski kontekst, opšti ekonomski kontekst, kontekst kvalifikacione i prostorne interakcije ponude rada i tražnje za radom – tj. kontekst tržišta rada, kontekst socijalne ranjivosti, te kontekst kvaliteta životnog okruženja. U tu svrhu korištena je Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori urađena u okviru pomenutog EUSOPEES projekta. Analiza se oslanja na širok spektar sekundarnih izvora podataka, uključujući prije svega nacionalnu statistiku kao i kvalitativna istraživanja.

Kako bi se osiguralo da su procjene analize u potpunosti autoritativne i da imaju dodatnu vrijednost za lokalne partnere, korišćena je metodologija koja je omogućila da se znanja, stavovi i specifične informacije kojima raspolažu lokalni partneri u potpunosti uključe u strategiju. To je značilo dopunjavanje raspoloživih statističkih podataka iz postojećih zvaničnih izvora lokalno prikupljenim kvalitativnim i dodatnim kvantitativnim podacima, koji su bili na raspolaganju lokalnim akterima.

U procesu izrade opštinskih Strategija zapošljavanja posebna pažnja je bila posvećena i *usaglašenosti* prioriteta i ciljeva opštinskih strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa sa nacionalnim strateškim okvirom tj. Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, kao i drugim relevantnim strateškim dokumentima Crne Gore koji su vezani za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu isključenost: Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2014-2020, Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite za period od 2018. do 2022. godine, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020, Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025. i Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030.

Prioriteti Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020. prepoznati su tokom procesa izrade lokalne strategije zapošljavanja kao relevantni za lokalno tržište rada opštine Andrijevića:

- PRIORITET 1: Povećanje zaposlenosti. Smanjenje stope nezaposlenosti;
- PRIORITET 2: Efikasno funkcionisanje tržišta rada;
- PRIORITET 3: Unapređenje kvalifikacija i kompetencija usklađenih sa potrebama tržišta rada;
- PRIORITET 4: Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva.

U procesu izrade lokalne strategije zapošljavanja velika pažnja posvećena je pitanjima znanja, vještina i kompetencija koje su potrebne na tržištu rada, a takođe i izazovima u pogledu povećanja socijalne inkluzije i aktivacije ranjivih grupa. Naime, u Crnoj Gori prema procjeni Evropske komisije „*još uvijek ne postoji dovoljna efikasnost i pokrivenost aktivnih politika tržišta rada koje bi trebalo da postoje kako bi se pomoglo tražiocima posla u pronalaženju održivog zaposlenja, sa*

posebnim fokusom na prekvalifikaciju i usavršavanje”, a takođe je potrebno “jačanje aktivacije i zapošljavanja izgradnjom jačih veza između zapošljavanja i socijalnih usluga, kao i veza između stručnog i visokog obrazovanja».¹

Zbog gore navedenog, ova strategija u najvećoj mogućoj mjeri strijemi ka unapređenju stanja ljudskih resursa i jačanju socijalne inkluzije na lokalnom nivou, što je takođe jedan od prioriteta Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine.

Prilikom izrade dokumenta, u obzir je uzet i strateški okvir politike zapošljavanja Evropske unije, naročito Evropski stub socijalnih prava i njegovih 20 ključnih načela svrstanih u tri kategorije: (i) Jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, (ii) Pravedni uslovi rada i (iii) Socijalna zaštita i inkluzija.

Lokalna politika zapošljavanja treba prvenstveno da doprinese daljem socio-ekonomskom razvoju opštine. Opšti strateški cilj opštine definisan Strateškim planom razvoja Opštine Andrijevića 2017-2022. je “Ubrzan socio-ekonomski razvoj i unaprijeđeni uslovi života svih građana Andrijevice”, a specifični ciljevi razvoja opštine su sljedeći:

- Unaprijediti ekonomsko proizvodni sistem;
- Unaprijediti turističku ponudu opštine;
- Unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju (uspostavljanje regionalnog edukativnog centra za održivi razvoj i poljoprivredu);
- Očuvati životnu sredinu (zaštita životne sredine, upravljanje otpadom- Transfer stanice, Uspostavljanje zaštićene zone, Park Prirode „Komovi“);
- Obezbijediti bolje uslove za kvalitetniji život lokalnog stanovništva.

Strategija zapošljavanja može se dakle posmatrati kao dopuna postojećem Strateškom planu razvoja Opštine Andrijevića u pogledu zapošljavanja i razvoja radne snage, pošto je unapređenje zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa ključan i neizostavan korak ka daljem socio-ekonomskom razvoju Andrijevice.

---

¹Evropska komisija, Crna Gora 2020, Brisel, 6.10.2020.

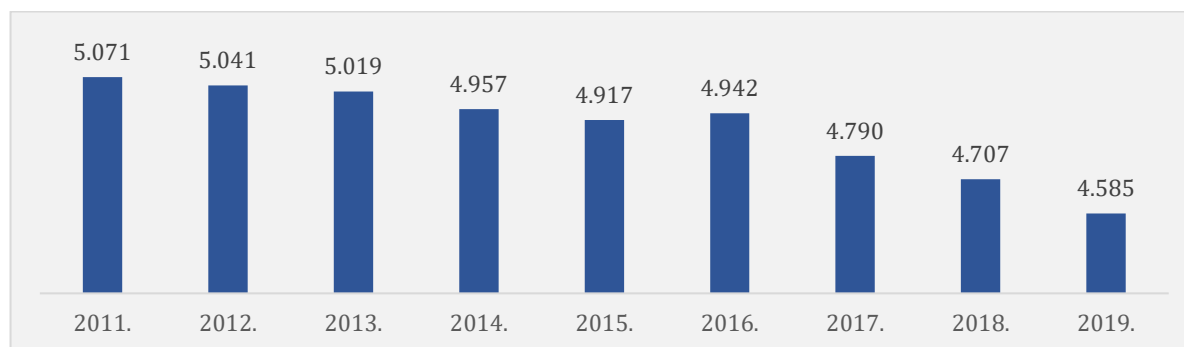
2. SOCIO-EKONOMSKA SITUACIJA

Andrijevića spada u red manjih crnogorskih opština i relativno je mlada u administrativnom smislu. Smještena je na sjeveroistoku Crne Gore i karakteriše je niska stopa razvijenosti. Teritorija koju zauzima pretežno je brdskog i planinskog karaktera pa je i struktura naselja veoma razuđena. S jedne strane to predstavlja otežavajuću okolnost kada je u pitanju razvoj opštinske infrastrukture, dok sa druge strane ovakve geografske karakteristike pružaju izuzetne mogućnosti za razvoj posebnih sektora turizma i poljoprivrede. Andrijevića je okružena prirodnim bogatstvima planina Bjelasice, Komova i Prokletija i zahvata prostor od 340 km². Opštinu sačinjavaju 24 naselja organizovana u 16 mjesnih zajednica. Naselja su uglavnom dobro povezana putnom infrastrukturom i elektrodistributivnom mrežom. Putna infrastruktura se sastoji od mreže regionalnih i lokalnih puteva. Grad nema autobusku stanicu i javni međugradski prevoz se odvija tranzitnim linijama iz susjednih opština.

Andrijevića se graniči sa opštinama Berane i Plav sa kojima je povezana kvalitetnim magistralnim putem kao i sa opštinom Kolašin, sa kojom je povezana starom magistralom preko prevoja Trešnjevik. Teritorijalno se graniči još sa opštinom Podgorica i Republikom Albanijom.²

2.1 DEMOGRAFSKA SLIKA

Grafik 1: Stanovništvo opštine Andrijevića 2011 – 2019. (procjena stanovništva sredinom godine)

Izvor: MONSTAT

Prema podacima Popisa 2011. godine na teritoriji opštine evidentiran je 5071 stanovnik. Demografski, sa prosjekom od 17 stanovnika po km² Andrijevića spada u kategoriju slabo naseljenih opština. Nakon 2011. godine broj stanovnika se konstantno smanjuje. Prema procjeni broja stanovništva, opština je u 2019. imala ukupno 4585 stanovnika, što predstavlja smanjenje za 486 ili 9,6% u odnosu na 2011. godinu. U 2019. godini stanovništvo Andrijevice čini 2,8% populacije Sjevernog regiona i 0,7% ukupne populacije u Crnoj Gori.

Tabela 1: Prirodni priraštaj i unutrašnje migracije

Godina	Prirodni priraštaj	UNUTRAŠNJE MIGRACIJE		
		Doseljenja	Odseljenja	Migracioni saldo
2011.	-28	34	79	-45
2016.	-9	118	77	41
2017.	-34	21	132	-111
2018.	-27	72	121	-49
2019.	-30	44	130	-86

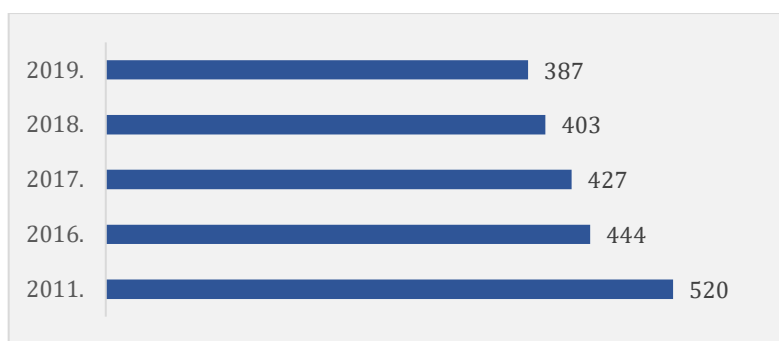
Izvor: MONSTAT

²Strateški plan razvoja opštine Andrijevića 2017-2022.

Smanjenje populacije posljedica je kako negativnog prirodnog priraštaja, tako i negativnog migracionog salda sa kojima se suočava ova opština. Izuzetak je 2016. godina, kada je zabilježen pozitivan migracioni saldo.

Kad su u pitanju unutrašnje migracije, u 2019. godini najviše stanovnika iz Andrijevice odselilo se u Berane (42), Podgoricu (40), Budvu (15), Kotor (6), Herceg Novi (5) a značajno manje u druge gradove (npr. Tivat, Plav, Bar, Bijelo Polje, Nikšić, Petnjicu i Danilovgrad). Sa druge strane, u pogledu doseljenja u Andrievicu, najbrojniji su iz Berana (24), Plava (5), Kolašina (4), Bijelog Polja, a značajno manje je doseljenika iz Bara, Danilovgrada, Mojkovca, Herceg Novog, Tivta, Podgorice, Budve.

Grafik 2: Broj djece upisane u osnovne škole

Izvor: MONSTAT

Usljed negativnog prirodnog priraštaja i negativnog migracionog salda broj djece u osnovnim školama u periodu 2011-2019. smanjio se za 133 ili za 25,6%.

Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovna struktura odraslog stanovništva je jedan od ključnih faktora za socio-ekonomski razvoj društva pa i lokalnog tržišta rada. Prema Popisu stanovništva iz 2011. Godine opština Andrijevica ima u odnosu na prosjek Crne Gore veći udio stanovništva sa nepotpunom osnovnom školom i završenom osnovnom školom, zatim nešto manji udio stanovništva sa srednjim stepenom obrazovanja, dok u pogledu udjela visoko obrazovanih Andrijevica značajno zaostaje za prosjekom Crne Gore.

Tabela 2: Obrazovna struktura stanovništva (starosti 15 i više godina)³

Stepen obrazovanja	Andrijevica	%	Crna Gora	%
Bezškolskespreme	104	2,5	11.324	2,3
Nepotpuna osnovna škola	367	8,8	36.783	7,3
Osnovno obrazovanje	1.227	29,4	104.415	20
Srednje obrazovanje	2.057	49,4	260.277	51,9
Više obrazovanje	217	5,2	26.170	5,2
Visoko obrazovanje	169	4,1	49.469	9,9
Postdiplomske studije	2	0,0	3.000	0,6
Doktorat	1	0,0	964	0,2
Osnovne akademske studije	6	0,1	2.756	0,5
Osnovne primijenjenestudije	5	0,1	1.343	0,3

³Napomena: Moguće je da izvjestan (nepoznat) broj lica pripada u više kategorija pa se podaci moraju posmatrati sa rezervom.

Strategija zapošljavanja Opštine Andrijevića 2021-2025, nacrt

Postdiplomske specijalističke studije	0	0,0	1.528	0,3
Postdiplomske magistarske studije	0	0,0	713	0,1
Ostalo (bezizjašnjenja)	13	0,3	2536	0,4
Ukupno	4.168	100,0	501.278	100

Izvor: MONSTAT

2.2 EKONOMIJA

2.2.1 Postojeća situacija i ekonomski trendovi

Prema *indeksu konkurentnosti*⁴, opština Andrijevića zauzimala je posljednje mjesto od 21 opštine u periodu 2012-2014. godine. U odnosu na prosjek konkurentnosti svih lokalnih samouprava, indeks konkurentnosti u Andrijevići iznosio je svega 46,2. Ovaj rezultat je znatno lošiji u odnosu na indeks konkurentnosti iz prethodnog mjerenja (2009-2011) kada je on iznosio 71, a opština Andrijevića zauzimala 15. mjesto.

ANDRIJEVIĆA	2009 -2011.	2012-2014.	2015-2017.
Indeks konkurentnosti	71	46,2	42,00
Stepen konkurentnosti	15	21	22

Tokom posljednjeg mjerenja u periodu 2015 - 2017. situacija se pogoršala. Indeks konkurentnosti iznosi 42,0 što je dovelo do pogoršanja pozicije opštine za jedno mjesto.

Kad je riječ o indikatoru – *indeksu razvijenosti jedinica lokalne samouprave*⁵, u periodu 2016-2018. u Andrijevići je ovaj pokazatelj bio na nivou od 41,56, što je takođe slabije u poređenju sa 2013-2015. godinom, kada je indeks iznosio 44,97, ali još uvijek bolje nego u periodu 2010-2012. kad je iznosio 37,92 (Crna Gora =100). Prema stepenu razvijenosti opština Andrijevića zauzima 22. mjesto od 23 opštine.

ANDRIJEVIĆA	2010-2012.	2013 - 2015.	2016-2018.
Indeks razvijenosti	37,92	44,97	41,56
Stepen razvijenosti	21	21	22

Privreda

Proces tranzicije i ekonomske krize uticali su na ekonomsko stanje u Andrijevići. Nekada su na teritoriji opštine funkcionisala preduzeća koja su zapošljavala veliki broj radnika i koja su bila nosioci privrednog razvoja opštine. Međutim, ta preduzeća su tokom tranzicionih procesa prestala sa radom – zatvoren je pogon fabrike kože “Polimka”, fabrika konditorskih proizvoda “Soko Štark”, fabrika ventilacione i izolacione opreme “Termovent” i fabrika “Mermer”.⁶

⁴**Indeks konkurentnosti** predstavlja trogodišnji prosjek pokazatelja poslovnog okruženja i poslovnog sektora, koji se izračunava na osnovu analize kvalitativnih i kvantitativnih podataka na nivou jedinice lokalne samouprave. Indeks konkurentnosti dakle predstavlja kompozitni pokazatelj dobijen na osnovu 125 indikatora i to: 96 statističkih i 29 anketnih, strukturiranih u osam skupova (podfaktora), koje formiraju dva faktora konkurentnosti: poslovno okruženje I poslovni sektor. U ukupnoj strukturi indeksa konkurentnosti, poslovno okruženje predstavlja dominantan factor sa ponderom 0,844, dok kvalitet poslovnog sektora ima manji uticaj sa ponderom 0,166.

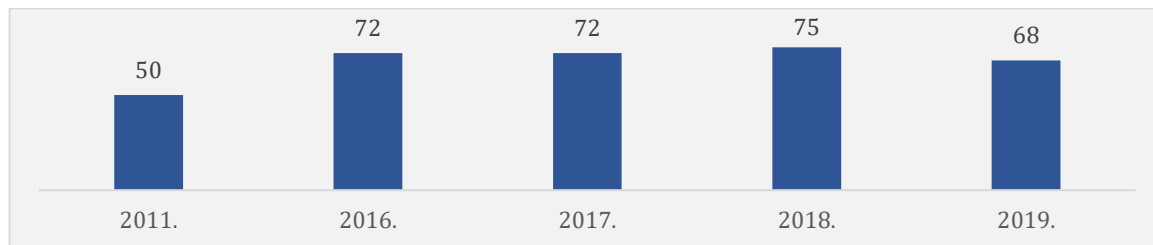
⁵**Indeks razvijenosti** predstavlja trogodišnje prosječno ponderisano odstupanje standardizovanih vrijednosti osnovnih pokazatelja od nacionalnog prosjeka. Pokazatelji koji ulaze u sastav indeksa razvijenosti izračunati su na osnovu podataka u periodu od tri godine koje prethode postupku ocjenjivanja i to su: stopa nezaposlenosti, dohodak JLS per capita, budžetski prihodi JLS (sopstveni zakonom ustupljeni) per capita, stopa rasta stanovništva I stopa obrazovanja stonovištva na nivou JLS.

⁶ Strateški plan razvoja Opštine Andrijevića 2017-2022.

Prema podacima MONSTAT-a (Statistički biznis registar Crne Gore), u 2019. godini ukupan broj privrednih subjekata u opštini Andrijevića iznosio je 68, što je za 36% privrednih subjekata više u odnosu na 2011. godinu. Broj aktivnih poslovnih subjekata u Andrijevići u 2019. godini predstavlja 1,8% svih aktivnih poslovnih subjekata u Sjevernom regionu i 0,2% svih u Crnoj Gori.

Grafik 3: Broj aktivnih poslovnih subjekata u opštini Andrijevića

Izvor: MONSTAT

Uzimajući u obzir broj aktivnih poslovnih subjekata proračunato po glavi stanovnika opština Andrijevića se nalazi ispod prosjeka Sjevernog regiona i značajno ispod prosjeka u Crnoj Gori, što ukazuje na potrebu za intenzivnom i kontinuiranom podrškom razvoju preduzetništva i osnivanju novih biznisa.

Tabela 3: Aktivni poslovni subjekti na ukupan broj stanovnika

	AKTIVNI POSLOVNI SUBJEKTI/UKUPAN BROJ STANOVNIKA *100			
	2011.	2016.	2018.	2019.
Andrijevića	0,99	1,46	1,59	1,48
Sjeverni region	1,67	2,03	2,29	2,31
Crna Gora	3,41	4,54	5,43	5,58

Izvor: MONSTAT

Privredni subjekti

Karakteristika privrede opštine je njena zasnovanost na sektoru mikro i malih preduzeća, što znači onih koja imaju do 50 zaposlenih radnika (100% svih privrednih subjekata).

Tabela 4: Struktura privrednih subjekata prema broju zaposlenih

	Broj privrednih subjekata	BROJ ZAPOSLENIH					
		0-1	2-5	6-50	51-100	101-250	preko 250
2017.	57	30	17	10	0	0	0
2018.	56	30	16	10	0	0	0
2019.	45	19	16	10	0	0	0

Izvor: Crnogorska privreda 2018, 2019, 2020, Privredna Komora Crne Gore

U periodu 2017 – 2019. broj privrednih subjekata, preciznije broj mikro i malih preduzeća smanjio se za 12 ili za 21%. Smanjenje je prouzrokovano smanjenjem broja privrednih subjekata koji zapošljavaju od 0-1 radnika.

Tabela 5: Privredni subjekti prema djelatnosti i broju, 2018. i 2019.⁷

Djelatnost	2018.	2019.
------------	-------	-------

⁷Korišćeni podaci odnose se na privredne subjekte koji su predali finansijski izvještaj za 2018. i 2019. godinu.

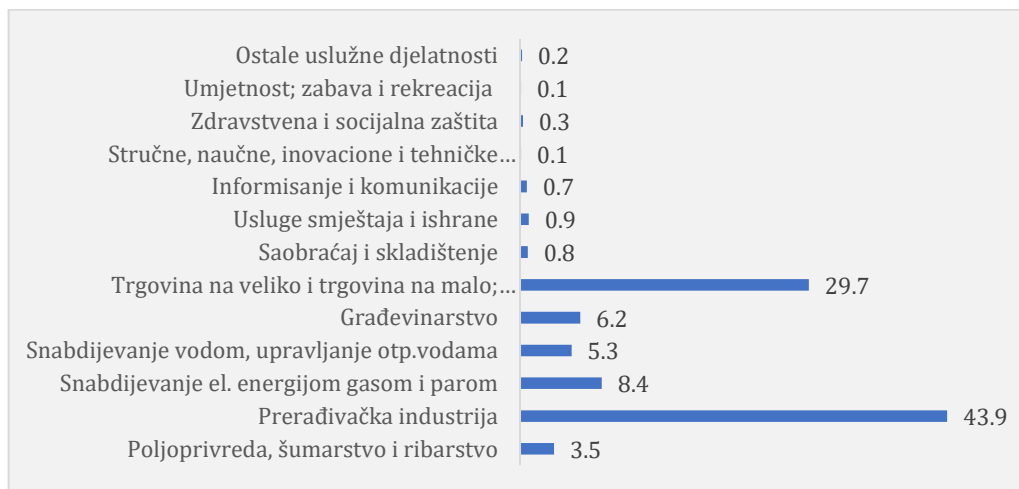
Strategija zapošljavanja Opštine Andrijevića 2021-2025, nacrt

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4	5
Prerađivačka industrija	14	11
Snabdijevanje el. energijom gasom i parom	6	7
Snabdijevanje vodom, upravljanje otp.vodama	2	2
Građevinarstvo	2	2
Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	19	8
Saobraćaj i skladištenje	1	1
Usluge smještaja i ishrane	4	4
Informisanje i komunikacije	1	1
Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	1	1
Zdravstvena i socijalna zaštita	0	1
Umjetnost; zabava i rekreacija	1	1
Ostale uslužne djelatnosti	1	1
Ukupno	56	45

Izvor: Crnogorska privreda 2019, 2020, Privredna Komora Crne Gore

U Andrijevići preovlađuju privredni subjekti u djelatnosti Trgovine na veliko i trgovine na malo; popravka motornih vozila i motocikala i u prerađivačkoj industriji. Ipak, u 2019. primijećeno je u odnosu na 2018. godinu značajno smanjenje broja privrednih subjekata u toj djelatnosti (a za subjekte koji su predali finansijski izvještaj u djelatnosti Trgovine čak za 57,9%) i u Prerađivačkoj industriji za 21,4%. Sa druge strane, povećao se broj privrednih subjekata u sljedećim djelatnostima: Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama i Zdravstvena i socijalna zaštita.

Grafik 4: Učešće privrednih subjekata u ukupnim prihodima u opštini, 2019. godina (%)

U 2019. godini najveće učešće u ukupnim prihodima (ukupan iznos 1,234.171 EUR) u Andrijevići imali su privredni subjekti u prerađivačkoj industriji (43,9%), a sa značajno manjim udjelom trgovina (29,7%).

Poljoprivreda

Opština Andrijevića raspolaže sa 10.257ha poljoprivrednog zemljišta, od čega je poljoprivredno korišćeno zemljište na površini od 8.710 ha. Prema popisu poljoprivrede 2010. god. u Andrijevići ima 1.417 poljoprivrednih gazdinstava. Ako se u obzir uzme podatak iz popisa 2011. god. da je u Andrijevići ukupan broj domaćinstava 1.666 može se zaključiti da se oko 85% stanovništva bavi

poljoprivredom. Poljoprivredna proizvodnja se uglavnom zasniva na proizvodnji u individualnim domaćinstvima, uglavnom na posjedima male površine.⁸

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na teritoriji opštine Andrijevića je na dan 31.12.2019. godine bilo registrovano 226 poljoprivrednih gazdinstava, što predstavlja 3,5% svih poljoprivrednih gazdinstava u Sjevernom regionu i 1,9% od ukupnog broja na nivou Crne Gore. U 2019. godini prijavljeno je 29 novoregistrovanih poljoprivrednih gazdinstava (fizička lica).

Prema glavnom strateškom dokumentu opštine najveći broj nosilaca poljoprivrednog gazdinstva je starosti 65 godina i više, a najmanji do 24 godine starosti.

Tabela 6: Poljoprivredni osiguranici

	Poljoprivrednici osiguranici		
	2011.	2018.	2019.
Andrijevića	37	18	18
Sjeverni region	718	664	691
Crna Gora	1.480	1.527	1.587

Izvor: MONSTAT, Mjesečni statistički pregled, br. 10 /2020

Broj osiguranih poljoprivrednika se u 2019. godini više nego prepolovio u odnosu na 2011. godinu. Jedan od mogućih razloga smanjenja broja poljoprivrednih osiguranika leži u činjenici da Ministarstvo poljoprivrede plaća doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za poljoprivredne osiguranike mlađe od 35 godina, a prelaskom starosne granice, obaveza plaćanja doprinosa pada na teret osiguranika. Gubitkom povoljnosti, osiguranici se najvjerovatnije preregistruju ili se više ne registruju, što utiče na smanjenje ukupnog broja.

U 2019. godini bilo je registrovano 18 poljoprivrednih osiguranika, što predstavlja 2,6% ukupnog broja osiguranika u Sjevernom regionu i 1,1% ukupnog broja na nivou Crne Gore.

Voćarstvo i organska proizvodnja

Oranice se prostiru na 72,4 ha, rasadnici na 59,5 ha, livade i pašnjaci pokrivaju površinu od 8.494 ha, dok su voćnjaci zastupljeni na maloj površini od 2,1ha. Međutim, posljednjih par godina poljoprivrednu proizvodnju karakteriše rast površina pod zasadima maline i drugog voća, a lokalna samouprava kroz namjenske budžetske linije opredjeljuje sredstva za unapređenje i podsticaj poljoprivredne proizvodnje. Važno je napomenuti da organska proizvodnja dobija sve više na značaju. U Andrijevići je registrovan značajan broj organskih proizvođača i taj broj se povećava iz godine u godinu (u 2014. god - 24, 2015 - 31, 2016 - 37 organskih proizvođača). U skladu sa ovim počela je izgradnja objekta „Kuća voća“ koji će imati sljedeći proizvodni program: zamrznuta malina i borovnica, voćni sokovi i voćnidžemovi. Ukupna bruto površina objekta je 1100+180 m² a u okviru pogona za skladištenje i preradu voća predviđeno je da se obradi od 150 - 300 t voća godišnje.⁹

Stočarstvo

Stočarska proizvodnja uglavnom se zasniva na manjim porodičnim farmama. Prema glavnom strateškom dokumentu u stočarskom fondu sa 33% preovlađuju ovce, zatim sa 19,7% slijede goveda i krave muzare.

⁸Strateški plan razvoja Opštine Andrijevića 2017-2022.

⁹Isto.

Andrijevića ima mogućnost korišćenja programa Ministarstva poljoprivrede, kao što su *Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD-a i nacionalne mjere podrške, npr. Program unapređivanja stočarstva*, itd. Što se tiče IPARD-a, pored postojećih mjera za podršku investicijama u primarnu poljoprivrednu proizvodnju i preradu, Ministarstvo poljoprivrede će započeti implementaciju nove mjere – *Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja*. Pomenuta mjera je akreditovana od strane Evropske komisije i objavljivanje Prvog javnog poziva očekuje se u prvom kvartalu 2021. godine. Poljoprivrednicima će na raspolaganju biti sredstva za podršku za preradu na gazdinstvu, ruralni turizam i razvijanje zanata.

Šumarstvo i drvoprerađivača

Opština raspolaže sa značajnom površinom šumskog zemljišta koje pokriva 17.434 ha, od čega se listopadne šume prostiru na 12.726ha, a zimzelene na 4.708ha. Na teritoriji opštine Andrijevića je prema glavnom strateškom dokumentu opštine registrovano 19 firmi koje se bave različitim djelatnostima u oblasti šumarstva (najveći broj se bavi rezanjem i obradom drveta, proizvodnjom ostalih proizvoda od drveta, plute, slame i pruća). Opština Andrijevića se početkom 2015. godine uključila u projekat Ministarstva ekonomije i UNDP-a i identifikovala klaster drvoprerađivača koji čine 4 preduzeća koja se bave drvoprerađivanjem. Pored manjih uglavnom porodičnih preduzeća, član klastera je i preduzeće Biotel, prvi sertifikovani proizvođač peleta u Crnoj Gori, sa godišnjom proizvodnjom od 24.000t peleta i 30 zaposlenih radnika. Značajnu ulogu u drvoprerađivačkom sektoru zauzima i preduzeće Boj Komerc.

U 2017. godini prihodi iz šumarstva i drvoprerađivanja predstavljali su čak 40,9% ukupnog prihoda u opštini.

Tabela 7: Privredni subjekti u oblasti drveta i proizvoda od drveta, plute, slame i pruća, osim namještaja, koji su predali finansijski izvještaj 2018, 2019.

Privredni subjekti koji su predali finansijski izvještaj		2018.	2019.
0240	Uslužne djelatnosti u vezi sa šumarstvom	1	1
1610	Rezanje i obrada drveta	8	6
1625	Proizv. ostalih pr. od drveta, plute, slame i pruća	2	2
	Ukupno	11	9

Izvor: Poreska uprava Crne Gore

Turizam

Strategijom razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine, područje opštine Andrijevića pripada klasteru "Bjelasica, Komovi i Prokletije", koji je pozicioniran u pravcu izgradnje ove oblasti za odmor srednjeg do visokog kvaliteta sa sljedećim težištem djelatnosti: odmor, sport, velnes, porodična atmosfera, doživljaji kulture, a takođe i uspostavljanje staza za internacionalne planinare/pješake i bicikliste.

Opština Andrijevića raspolaže za značajnim prirodnim resursima za razvoj turizma, naročito dvije zaštićene zone: Nacionalni Park "Biogradska Gora" i Regionalni Park prirode "Komovi" koji, pored djelova opštine Andrijevića, obuhvata i djelove Glavnog grada i opštine Kolašin. Razvoju turizma se posljednjih godina posvećuje velika pažnja. Kroz različite vidove saradnje i finansijske podrške poboljšana je turistička infrastruktura i intenzivno se radi na razvoju i promociji novih proizvoda.

Teži se integrisanom razvoju ovog područja a u zadnjih par godina poseban akcenat se stavlja na povezivanje turizma i poljoprivrede i razvoj agroturizma, gdje su prepoznati izuzetni potencijali. Tradicionalna, domaća hrana proizvedena na seoskom imanju, kultura i običaji u kombinaciji sa ruralnim ambijentom, privlače sve veći broj turista. U opštini Andrijevića je registrovano nekoliko domaćinstva za obavljanje djelatnosti pružanja usluga u seoskom turizmu i u narednom periodu treba raditi na unapređenju i promociji ove ponude. Kroz usluge u seoskom turizmu može se

ostvariti ekonomska korist što je i prepoznato od strane domaćinstava koja su pokrenula svoje biznise. Pored smještaja u seoskim domaćinstvima, turistima su na raspolaganju Hotel „Komovi“, Eko katun „Štavna“, Eko Turs Komovi, Eko dom „Trešnjevik“, i planinarski dom „Krivi do“.¹⁰

Zvanični podaci MONSTAT-a zasnivaju se uglavnom na prijavljenim dolascima i noćenjima turista, što ne daje potpunu sliku o pravom broju turista. Ipak, potrebno je napomenuti da broj ostvarenih dolazaka i noćenja turista prema tim podacima pokazuje trend rasta. U 2019. godini se broj dolazaka turista povećao 2,4 puta a broj noćenja za čak 11,8 puta u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 8: Broj dolaska i noćenja turista

Godina	Dolasci turista	Noćenja turista
2014.	440	488
2015.	172	246
2016.	316	391
2017.	493	588
2018.	493	1.658
2019.	1.043	5.782

Izvor: MONSTAT

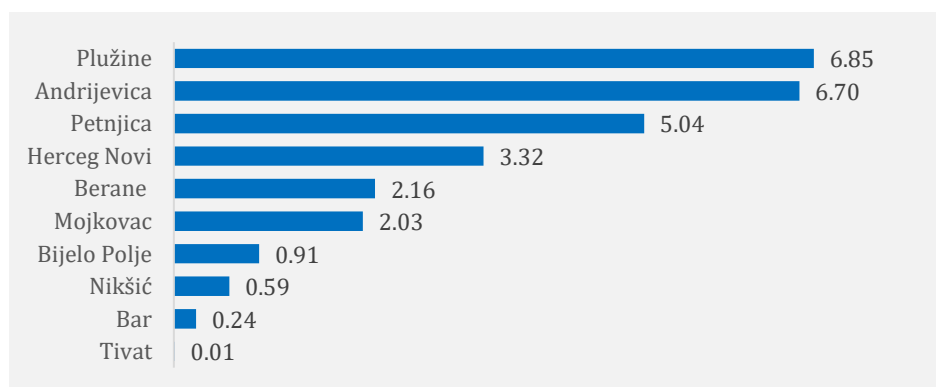
Potrebno je napomenuti da su čak 92,4% svih noćenja u 2019. godini ostvarili strani turisti.

Podrška razvoju privrede

Lokalne samouprave imaju ključnu ulogu kao strateški planeri, pružaoci usluga i katalizatori lokalnog razvoja sa svojim zajednicama. One treba da pomažu u ispunjavanju razvojnih ciljeva i igraju vitalnu ulogu u generisanju pozitivne lokalne ekonomske aktivnosti i zaposlenosti, pri čemu im je svakako potrebna i pomoć u obavljanju ovih složenih zadataka. Lokalna uprava opštine Andrijevića je toga svjesna i sve više učestvuje u kofinansiranju aktivnosti usmjerenih na realizaciju razvojnih ciljeva, naročito kad je u pitanju poboljšanje infrastrukture, poslovnog ambijenta, turizma, poljoprivrede itd.

U pogledu izdvajanja finansijskih sredstava za EU projekte kao udjela budžetskih rashoda opština Andrijevića zauzimala je u 2019. godini 2. mjesto među 24 opštine u Crnoj Gori.

Grafik 5: Izdvajanja za EU projekte kao % ukupnih budžetskih rashoda

Izvor: Kalkulacije na bazi planova budžeta opština za 2019. godinu

¹⁰Strateški plan razvoja Opštine Andrijevića 2017-2022.

U 2020. godini iz budžeta opštine za realizaciju kapitalnih projekata, izdvojena su finansijska sredstva između ostalog:

- za sprovođenje mjera energetske efikasnosti kroz zamjenu fasada u vrijednosti od 9.649,89 evra,
- za potrebe ulaganja u mHE „Krkori“ sa ciljem puštanja iste u rad uloženo je 20.000,00 evra,
- potrebe realizacije projekta izgradnja Transver stanice i uređenje gradske deponije uloženo je 5.993,28 evra,
- za jačanje i valorizaciju poljoprivrednog sektora prekograničnog regiona kao pokretača održivog zapošljavanja i samozapošljavanja je uloženo 56.877,67 evra,
- za projekat „Turističkim stazama sjevera“ koji je finansirala Norveška ambasada, Opština Andrijevića kao nosilac projekta i Opština Berane kao partner na projektu, realizovano je 45.985,93 evra a opština Andrijevića je završila svoj dio posla vezano za radove na adaptaciji planinarskog doma Krivi do.

U 2020. godini uz pomoć stranih donacija i Vlade Crne Gore realizovani su sljedeći projekti:

- Izgradnja kolektora za prečišćavanje otpadnih voda, koji će stepen zaštite životne sredine podići na znatno veći nivo.
- Izgradnja Transver stanice koja ima za cilj unapređenje kvaliteta zaštite životne sredine i sanaciju privremenog odlagališta smeća.
- Realizovan je veliki procenat Projekta izgradnje lokalne infrastrukture.
- Realizovan je projekat prekogranične saradnje sa Kosovom¹¹, koji je imao za cilj unapređenje uslova za razvoj stočarstva, kroz uspostavljanje pokaznih farmi i pokaznih imanja na teritoriji opštine.
- Potpisan je Ugovor o dobijanju Projekta u iznosu od 462,036.70 evra, takođe prekogranična saradnja sa Kosovom. Kroz ovaj projekat će se upotpuniti turistička valorizacija planinske regije i staviti u puni kapacitet planinarski Dom, te motivisati ljudi koji drže katune, a mogu da daju značajan doprinos kada je ova vrsta turizma u pitanju, kroz snadbijevanje posjetilaca lokalnim proizvodima i promociju katunskog života.

U pogledu otvaranja novih radnih mjesta i povećanja mogućnosti zapošljavanja od značaja će biti realizacija planiranog otvaranja kasarne sa 150 do 200 vojnika.¹²

3. TRŽIŠTE RADA

Prema kompozitnom indeksu stanja na tržištu rada¹³, konstruisanom specifično za potrebe analize lokalnih tržišta rada na osnovu deset pojedinačnih indikatora, opština Andrijevića je u 2011. godini bila na 20. mjestu od 21 opštine u Crnoj Gori, da bi u 2018. godini pokvarila svoj relativni položaj za jedno mjesto i našla se na 21. mjestu. To ukazuje na ispodprosječne performanse tržišta rada u odnosu na većinu drugih opština u Crnoj Gori, pa i na ispodprosječnu poziciju u okviru Sjevernog regiona.

U pogledu prosječne vrijednosti kompozitnog indikatora, Andrijevića je neznatno popravila vrijednost sa 18,0 na 17,8 (veća prosječna vrijednost tipično označava lošiju poziciju). Ovi

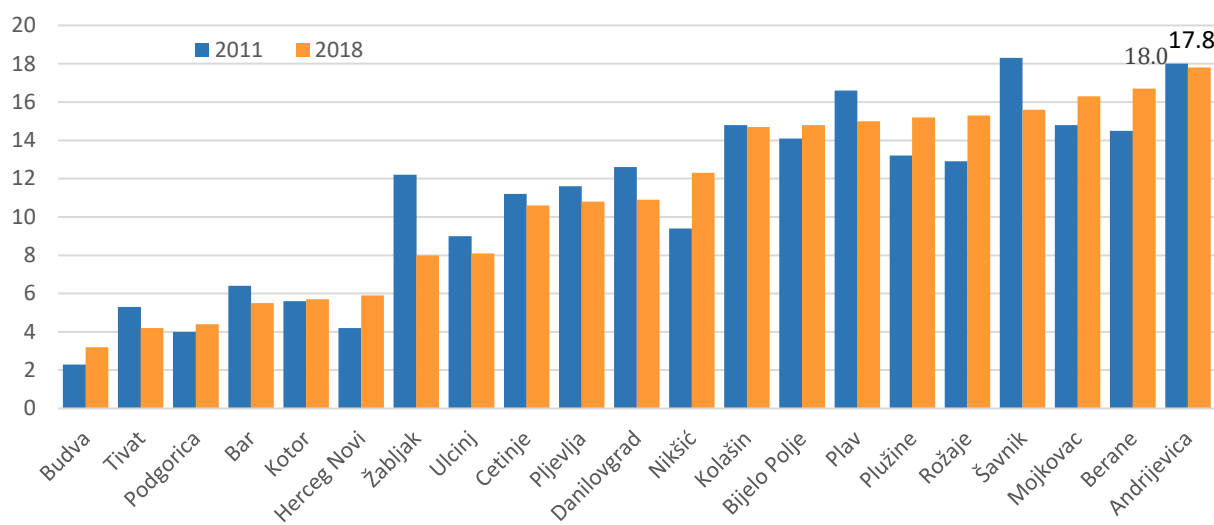
¹¹ Naziv projekta je „Zeleni poslovi za bolju budućnost prekograničnog regiona Crne Gore i Kosova“

¹² Izmjene i dopune Prostorno-urbanističkog plana opštine Andrijevića, nacrt, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, april 2020.

¹³ Kompozitni indikator sačinjavaju sljedeći pokazatelji stanja na tržištu rada: Gustina naseljenosti, Migracioni saldo, izražen kao neto migracije / ukupno stanovništvo, Broj članovaporodice koji primaju MOP kao % ukupnog stanovništva; Visokoškolski na programu / ukupno stanovništvo; Zaposleni / ukupno stanovništvo; Prosječna zarada; Platni fond per capita; Nezaposleni / ukupno stanovništvo; Aktivni poslovni subjekti per capita; Broj slobodnih radnih mjesta / broj stanovnika. Kompozitni indikator tržišta rada izračunava se jednostavno iz svojih sastavnih djelova, odnosno 10 reprezentativnih indikatora. Za svaki indikator opštine se rangiraju ocjenama od 1 do 21, pri čemu je 1 ocjena koju ima najbolja opština, a 21 rezultat opštine koja stoji najlošije u pogledu posmatranog indikatora. Više u: Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020.

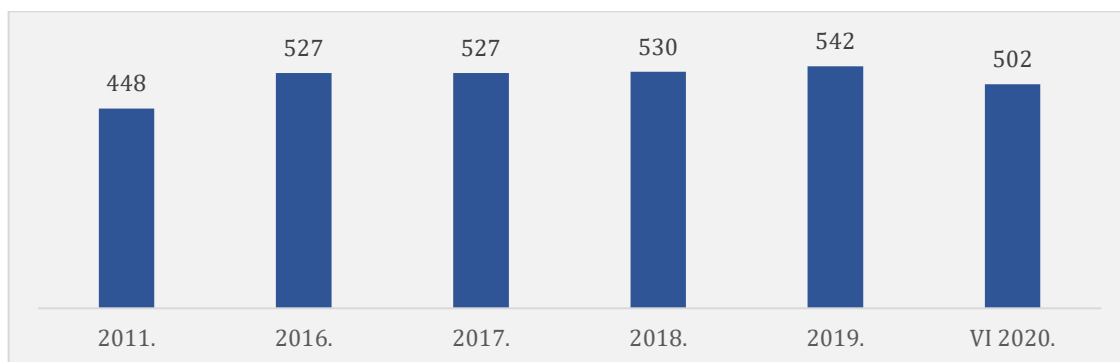
rezultati sugerišu da je situacija na tržištu rada u opštini Andrijevića konstantno veoma teška i da se u svakom slučaju ne poboljšava.

Grafik 6: Rangiranje opština – kompozitni indikator (poređenje)

3.1 ZAPOSLENOST I ZARADE

Grafik 7: Broj zaposlenih, Andrijevića 2011- VI. 2020.

Izvor: MONSTAT

Podaci o broju zaposlenih u Andrijevići pokazuju trend rasta u periodu 2011. do 2019. godine. Ukupan broj zaposlenih na teritoriji opštine u periodu 2011-2019. povećan je za 21%, odnosno za 94 lica. Opština Andrijevića je u 2019. godini zapošljavala 1,9% radne snage zaposlene u Sjevernom regionu, odnosno 0,3% ukupne zaposlenosti u Crnoj Gori.

Odnos između broja registrovanih zaposlenih i broja stanovnika iznosi 0,12, što upućuje na zaključak da u opštini postoji visoka nezaposlenost i visok udio neaktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu. U odnosu na Crnu Goru, ovaj indikator je značajno niži (na nivou Crne Gore iznosi 0,31, a u Sjevernom regionu 0,17). Takođe, uprkos velikom padu u broju registrovanih poljoprivrednika, pretpostavka je da poljoprivreda apsorbuje značajan dio radne snage koji nije obuhvaćen statistikom registrovane zaposlenosti.

U privrednim subjektima je u 2018. godini bilo zaposleno 225 radnika a u 2019. godini 213. Najveći broj zaposlenih u 2019. godini je bilo u sljedećim djelatnostima: Prerađivačka industrija, Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama i Trgovina.

Tabela 9: Pregled broja zaposlenih u privrednim subjektima po djelatnosti, 2019.

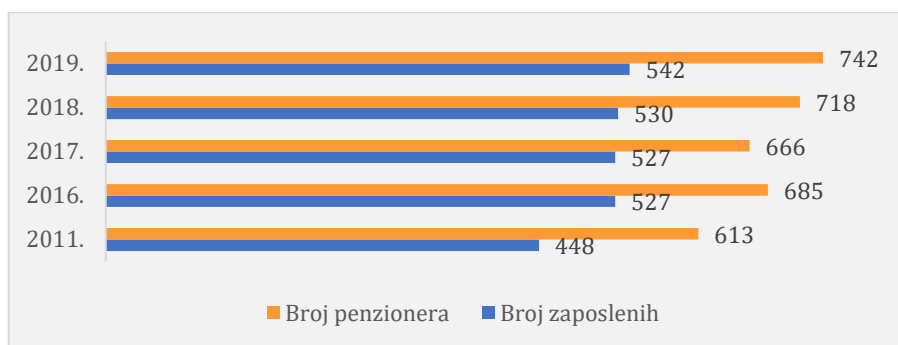
	Broj zaposlenih	Učešće (%)
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	16	7,5
Prerađivačka industrija	82	38,5
Snabdijevanje el. energijom gasom i parom	12	5,6
Snabdijevanje vodom, upravljanje otp.vodama	44	20,7
Građevinarstvo	2	0,9
Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka mot. vozila i motocikala	23	10,8
Saobraćaj i skladištenje	2	0,9
Usluge smještaja i ishrane	10	4,7
Informisanje i komunikacije	10	4,7
Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	1	0,5
Zdravstvena i socijalna zaštita	2	0,9
Umjetnost; zabava i rekreacija	5	2,3
Ostale uslužne djelatnosti	4	1,9
Ukupno	213	100

Izvor: Crnogorska privreda 2020, Privredna komora Crne Gore

Prema procjenama lokalnog tima, 4,3% ukupne zaposlenosti rezidenata opštine Andrijevića čine osobe koje putuju i imaju posao u drugoj opštini. Dnevne migracije lica iz susjednih opština zaposlenih u Andrijevići predstavljaju blizu 14% ukupne zaposlenosti u opštini. Uzimajući u obzir nizak procenat zaposlenih koji svakodnevno putuju i rade u drugim opštinama, ali i blizinu većih opština, kao što su Berane (20 km) i Bijelo Polje (50 km) postoji prostor za promovisanje poslova koji podrazumijevaju dnevno migriranje radne snage između opština, naročito među mladima.

Prosječna dužina komutiranja zaposlenih koji putuju u druge opštine i onih koji dolaze iz drugih opština u Andrijeviću je 40 minuta u oba pravca. Sa druge strane, više od 40% zaposlenih putuje svakodnevno u okviru opštine. Jedan od mogućih načina povećanja zaposlenosti u opštini je promovisanje on-line poslova, koji prema procjeni lokalnog tima, nijesu zastupljeni među stanovnicima Andrijeviće.¹⁴

Odnos zaposleni i penzioneri

Grafik 8: Broj zaposlenih i penzionera, 2011-2019.¹⁵

Izvor: MONSTAT, Fond PIO

¹⁴Analiza lokalnih tržišta rada u Crnoj Gori, M. Arandarenko, M. Mirković, 2020.

¹⁵Izvor za 2018. i 2019. godinu su podaci za januar 2018. i 2019. FOND PIO, podaci za 2011 i 2016. su iz godišnjaka MONSTAT

Poređenje broja zaposlenih i broja penzionera takođe ukazuje na nepovoljna kretanja na lokalnom tržištu rada. U posmatranom periodu 2011-2019. broj zaposlenih je bio manji od broja penzionera. Ovaj pokazatelj iznosi 0,73, tačnije samo je nešto bolji odnos bio u 2016. godini, kada je iznosio 0,79.

Prosječne zarade

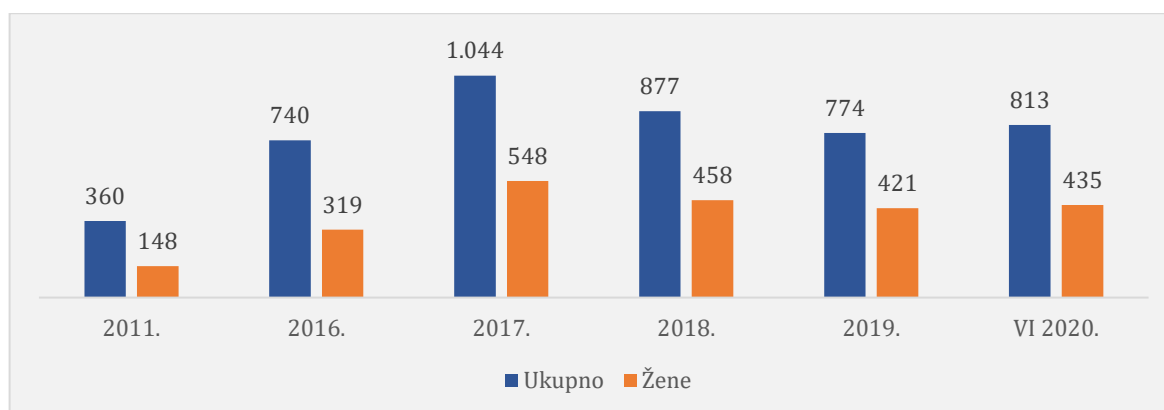
U posmatranom periodu neto prosječna zarada u opštini Andrijevica porasla je sa 404 EUR u 2011. na 413 EUR u 2018. godini, što predstavlja kumulativni nominalni rast od 2,2%. Međutim, prosječna neto zarada je opala za 9,1% u realnim izrazima. Prosječna neto zarada u Andrijevici je predstavljala 80,8% prosječne zarade u Crnoj Gori. Procjena platnog fonda per capita je bila 46,5 EUR u 2018. godini, što je rast od čak 30,2% u 2018. u odnosu na 2011. godinu. Ipak, i pored rasta platnog fonda per capita treba naglasiti da je taj iznos među najmanjim u odnosu na ostale opštine u Crnoj Gori. Platni fond per capita opštine Andrijevica predstavljao je samo 29,8% prosjeka Crne Gore koji je u 2018. iznosio 156,14 EUR.

Prema podacima MONSTAT-a prosječna neto zarada u Andrijevici je u 2019. godini iznosila 439 EUR što predstavlja 85,2% prosječne zarade u Crnoj Gori (515 EUR).

3.2 NEZAPOSLENOST¹⁶

3.2.1 Obim nezaposlenosti u opštini Andrijevica

Grafik 9: Broj nezaposlenih lica, prijavljenih na Birou rada Andrijevica, 2011 – VI 2020.

Ukupan broj registrovanih nezaposlenih se u periodu od 2011. do 2019. godine povećao za 2,2 puta, odnosno povećan je sa 360 u 2011. godinama 774 nezaposlene osobe u 2019. godini. Dok su u 2011. žene predstavljale 41,1% svih nezaposlenih u 2019. godini njihov broj značajno se povećao, tako da je njihov udio u ukupnoj evidenciji iznosio 54,4% (421).

Najveći broj nezaposlenih evidentiran je u 2017. godini, kada je iznosio 1.044 lica, među kojima 52,5% žena. Povećanje broja nezaposlenih žena evidentano je u 2016. godini ali se dodatno njihov broj povećao i u 2017. godini. Značajan dio tog povećanja vjerovatno pripada novoregistrovanim ženskim osobama koje su tokom 2016. godine željele da iskoriste pravo koje je majkama sa troje i više djece omogućavalo doživotnu naknadu.

Dok je u 2011. godini registrovana nezaposlenost iznosila 7,1% ukupnog stanovništva, situacija se značajno pogoršala u 2019. godini kada je nezaposlenost činila čak 16,9% ukupnog stanovništva, što je više u odnosu na prosjek u Sjevernom regionu (11,7%) i na nivou Crne Gore (6,05%) u toj

¹⁶Podaci o nezaposlenima, programima i mjerama aktivne politike zapošljavanja preuzeti su iz Godišnjih izvještaja o radu ZZZCG ili posredovani direktno od ZZZCG za potrebe izrade lokalnih strategija zapošljavanja.

godini. Ovakvi podaci ukazuju na sveukupni ambijent na lokalnom tržištu rada koji je nepovoljan. Sa jedne strane, stanovništvo se uglavnom odseljava, dok nezaposlenost i dalje raste.

U prvoj polovini 2020. godine se usljed uticaja pandemije na tržište rada i zapošljavanje nezaposlenost na nivou Crne Gore povećala za 11,4% u odnosu na prethodnu 2019. godinu. U istom periodu u Andrijevići se nezaposlenost povećala za 5%.

3.2.1 Strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada Andrijevića

U 2011. godini među nezaposlenim licima preovladavali su oni sa IV. stepenom stručne spreme, dok je nešto manji broj bio onih bez kvalifikacija i onih sa III. stepenom. U 2019. godini situacija se promijenila. Nekvalifikovani, tačnije oni sa I i II stepenom obrazovanja, predstavljaju 28,6% svih nezaposlenih (330 lica). Sljede im nezaposleni sa IV. stepenom (234 ili 28,7%) a zatim lica sa III. stepenom stručne spreme (209 ili 23,8%). Među ženama prijavljenim na evidenciji čak je 43,4% nekvalifikovanih.

Tabela 10: Nezaposlena lica prema stepenu stručne spreme i polu

	Ukupno	Žene	Stručna sprema																			
			I	Iž	II	IIž	III	IIIž	IV	IVž	V	Vž	VI-1	VI-1ž	VI-2	VI-2ž	VII-1	VII-1ž	VII-2	VII-2ž	VIII	VIIIž
2011.	360	148	98	35	7	2	91	35	132	62	2	0	8	2	0	0	22	12	0	0	0	0
2016.	740	319	223	110	13	2	152	50	269	118	0	0	9	4	0	0	73	35	1	0	0	0
2017.	1044	548	374	220	14	5	255	105	322	179	0	0	8	4	0	0	70	35	1	0	0	0
2018.	877	458	338	192	14	4	216	92	245	136	0	0	4	2	0	0	59	32	1	0	0	0
2019.	774	421	299	181	13	2	184	88	222	120	2	1	4	1	0	0	49	28	1	0	0	0
VI 2020.	813	435	316	189	14	3	209	99	234	123	0	0	4	3	0	0	35	18	1	0	0	0

Broj visokvalifikovanih, ili tačnije onih sa najmanje VI. stepenom obrazovanja na evidenciji Biroa rada se od 2011. do 2016. godine povećavao, ali se nakon toga počeo smanjivati, što je vjerovatno posljedica odseljavanja visokoobrazovanih mladih lica iz opštine.

Tabela 11: Nezaposlena lica prema dužini prijave na na evidenciji Biroa rada Andrijevića

	Ukupno	Žene	Dužina prijave na evidenciji													
			Do 6m	Žene	Preko 6do9m	Žene	Preko 9do12m	Žene	Preko 1 do 3 g	Žene	Preko 3 do 5 g	Žene	o 5 do 8 g	Žene	Preko 8g	Žene
2018.	877	458	124	67	21	8	39	16	542	308	57	26	53	20	41	13
2019.	774	421	109	65	33	18	41	25	304	182	205	101	44	17	38	13
VI 2020.	813	435	126	54	34	22	24	15	267	170	275	143	47	18	40	13

U 2018. godini broj dugoročno nezaposlenih, tačnije onih koji su na Birou rada prijavljeni 12 mjeseci i više iznosio je 693 što je predstavljalo 79% svih nezaposlenih u opštini. U 2019. Godini njihov broj se smanjio na 591 ali dugoročno nezaposleni su još uvijek predstavljali 76,4% svih nezaposlenih lica u Andrijevići. Taj udio dugoročno nezaposlenih lica je jedan od najvećih u cijeloj Crnoj Gori.

Zabrinjavajući je podatak da se broj i udio dugoročno nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti u prvoj polovini 2020. godine ponovo povećao i iznosi 629 ili 77,1%. U tom periodu udio dugoročno nezaposlenih je među ženama veći od prosjeka, jer je tokom 12 mjeseci i više nezaposleno 344 ili 79,1% svih žena na evidenciji.

Tabela12: Nezaposlena lica prema radnom stažu na evidenciji ZZZCG Biro rada Andrijevića

	Ukupno	Žene	Bez staža	Žene	Sastažom	Žene
2018.	877	458	386	250	491	208
2019.	774	421	341	224	433	197
VI2020.	813	435	352	233	461	202

Sljedeći strukturni problem nezaposlenosti u opštini predstavlja broj nezaposlenih *bez radnog staža, naročito žena*. Naime, oko 44% ukupnog broja nezaposlenih nema radnog staža, i čak 53,6% žena prijavljenih na evidenciji nema formalnog radnog staža (u Crnoj Gori 41,6% svih nezaposlenih i 45,7% svih žena na evidenciji).

Ipak, teško zaključujemo da u Andrijevići tako velik broj nezaposlenih nikada nije radio i ne posjeduje radno iskustvo. Naprotiv, ovakvi podaci prvenstveno ukazuju na postojanje neformalnog rada.

Tabela13: Nezaposlena lica prema godinama starosti na evidenciji ZZZCG Biro rada Andrijevića

	Ukupno	Žene	Godine starosti											
			Do 18g	Žene	Preko 18 do25g	Žene	Preko 25 do30g	Žene	Preko 30 do40g	Žene	Preko 40 do50g	Žene	Preko 50g	Žene
2018.	877	458	1	0	61	34	75	38	144	84	216	120	380	182
2019.	774	421	0	0	55	30	49	26	104	63	187	109	379	193
VI2020.	813	435	0	0	58	34	45	19	126	70	178	105	406	207

U pogledu *starosne strukture* nezaposlenih lica primjećuje se smanjivanje broja mladih do 30. godina na evidenciji Biroa rada. Dok je u 2018. godini bilo prijavljeno 137 mladih (15,6% svih nezaposlenih), njihov broj se u 2019. godini smanjio na 104, što predstavlja 13,4% svih na evidenciji.

Skoro polovina svih nezaposlenih lica je starosti 50 i više godina (379 ili 49%). Kod žena je taj udio nešto niži i iznosi 45,8%.

Tabela 14: Lica sa invaliditetom prijavljena na evidenciji Biroa rada Andrijevića

	2018.		2019.		VI.2020.	
	Ukupan broj lica sainvaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sainvaliditetom	Žene	Ukupan broj lica sainvaliditetom	Žene
Andrijevića	450	231	570	314	561	314
Crna Gora	8222	4477	11163	6720	11067	6696

U 2019. godini broj lica sa invaliditetom u Andrijevići povećao se za 26,7%. U 2019. godini na evidenciji Biroa rada bilo je prijavljeno 570 *lica sa invaliditetom*, što predstavlja 73,6% ukupnog broja nezaposlenih. Ovaj broj je značajno viši od učešća lica sa invaliditetom u ukupnoj nezaposlenosti na nivou Crne Gore (29,7%).

Među nezaposlenim ženama u Andrijevići je u 2019. godini čak 74,6% onih sa invaliditetom, dok je u Crnoj Gori u prosjeku njihov udio značajno manji i iznosi 30,6%. Posmatrano po starosnoj strukturi blizu 60% lica sa invaliditetom je starije od 50 godina.

3.3 PROGRAMI I MJERE ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE BIRO RADA ANDRIJEVIĆA¹⁷

Stručni tretman nezaposlenih lica

Zavod za zapošljavanje Crne Gore u cilju pružanja pomoći nezaposlenim osobama vodi informativne razgovore i individualne intervjue, organizuje informativno-motivacione seminare i priprema individualne planove zapošljavanja.

U 2019. godini savjetodavne usluge sprovedene su za nezaposlena lica kroz 202 intervjua. U skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti¹⁸ utvrđuje se individualni plan zapošljavanja sa nezaposlenim licem u roku od 45 dana nakon prijave u evidenciju ZZZCG radi pripreme za zapošljavanje i aktivnog traženja zaposlenja.

Savjetovanje se sprovodi i kroz informativno-motivacione radionice, u koje u 2019. godini u Andrijevići bilo uključeno 6 nezaposlenih lica.

Aktivne mjere zapošljavanja

Tabela 15: Uključivanje nezaposlenih u aktivne mjere zapošljavanja

Godina	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	Javni radovi	Osposobljavanje za rad kod poslodavca	Osposobljavanje za samostalan rad	Ostali programi podsticanja zapošljavanja	Pilot program "Osnaži me i uspješću"	Ukupno
2016.	0	18	4	1	2	0	25
2017.	0	28	0	0	0	0	28
2018.	13	37	0	0	0	15	65
2019.	3	18	1	0	0	0	22

*Ostali programi: "Stop sivoj ekonomiji" i „Mladi su naš potencijal (2016)“

**Pilot program „Osnaži me i uspješću“ izvodio se samo u 2018. godini

U okviru mjera aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje, u opštini Andrijevića svake godine su se izvodili samo javni radovi, dok u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih u 2016. i 2017. godini nije bilo uključeno nijedno lice. Takođe, u programe sticanja vještina na radnom mjestu od 2017. do 2019. godine nije bilo uključeno nijedno lice.

Zbog većeg broja uključenih u javne radove i u pilot program „Osnaži me i uspješću“ najveći broj nezaposlenih je bio uključeno aktivne mjere zapošljavanja u 2018. godini, dok je u posmatranom periodu najmanji broj nezaposlenih bio uključen u 2019. godini.

Preračunato na prosječan broj nezaposlenih prijavljenih na Birou rada u 2019. godini, bilo je uključeno samo 2,8% svih nezaposlenih, što je manje od prosjeka u Sjevernom regionu (6,1%) i ukupno na nivou Crne Gore (6,0%). Obuhvat mjerama zapošljavanja pokazuje trend smanjenja, s obzirom na to da je u 2016. godini ovaj pokazatelj iznosio 3,2%.

Profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom

U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom¹⁹, u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore organizovan je Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Sredstva Fonda prvenstveno se obezbjeđuju iz posebnog doprinosa, koji uplaćuju poslodavci koji nijesu Ispunili propisanu kvotu pri zapošljavanju lica sa

¹⁷Izvor: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

¹⁸Usvojen 4. aprila 2019. godine

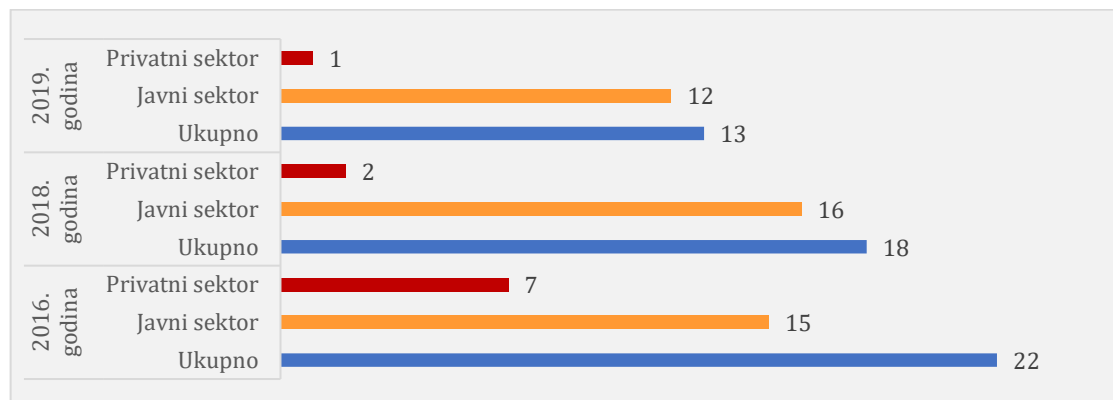
¹⁹“Službeni list CG”, br.49/2008, 73/2010, 39/2011 i 55/2016

invaliditetom. Sredstva Fonda, shodno Zakonu mogu se koristiti, za: mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije za nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, sufinansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje, programe aktivne politike zapošljavanja u kojima učestvuju lica sa invaliditetom, subvencije, finansiranje grant šema i novčane pomoći za učesnike u mjerama profesionalne rehabilitacije.

U 2017. godini i 2019. godini nije bilo uključeno nijedno lice sa invaliditetom u mjere profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Grafik10: Stručno osposobljavanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem

Podaci o broju visokoškolaca obuhvaćenih Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem pokazuju trend smanjenja od 22 visokoškolca u 2016. do 13 uključenih u 2019. godini. Smanjenje broja visokoškolaca u tom programu blisko je povezano sa smanjenjem broja visoko obrazovanih na evidenciji Biroa rada u posljednjim godinama.

Među uključenim preovlađuju oni koji su našli zaposlenje u javnom sektoru.

U odnosu na broj stanovnika, broj visokoškolaca u 2019. godini iznosio je 0,28 što je značajno ispod prosjeka Crne Gore (0,53).

3.4 TRAZNJA RADNE SNAGE²⁰

Tražnja radne snage najčešće se posmatra kroz prijavu slobodnih radnih mjesta na Birou rada i zapošljavanja nezaposlenih lica iz evidencije Biroa rada.

Slobodna radna mjesta

Tabela 16: Slobodna radna mjesta 2018. i 2019.

	SLOBODNA RADNA MJESTA		Indeks 2019:2018
	2018.	2019.	
Andrijevića	96	93	96,88
Crna Gora	29.366	32.344	110,14

Kad je riječ o slobodnim radnim mjestima, ukupno 93 radna mjesta su oglašena u 2019. godini, što predstavlja smanjenje za 3,1% u odnosu na 2018. godinu.

²⁰Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Tabela 17: Nezaposlena lica i oglašena slobodna radna mjesta prema stepenu stručne spreme, 2019.

	Stepen stručne spreme									
	I	II	III	IV	V	VI1	VI2	VII1	VII2	VIII
Nezaposlena lica	299	13	184	222	2	4	0	49	1	0
Slobodna radna mjesta	23	0	8	12	0	0	0	49	1	0

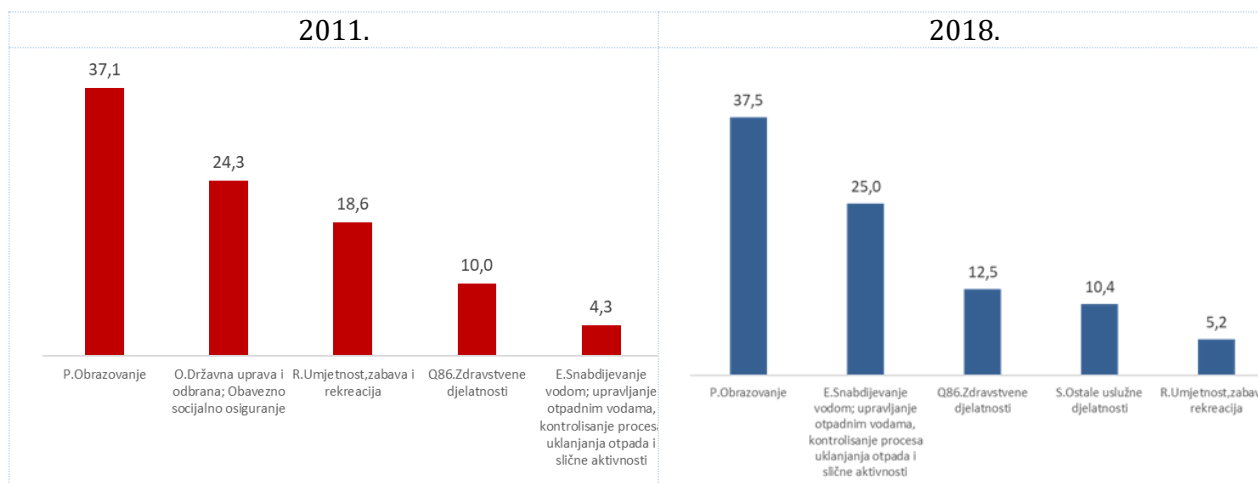
U ukupnom broju oglašanih slobodnih radnih mjesta preovlađuje tražnja za visokokvalifikovanim radnicima, tačnije onima sa VII-1 stepenom obrazovanja, zatim slijedi tražnja za nekvalifikovanim radnicima.

Poređenje broja nezaposlenih i slobodnih radnih mjesta po nivou kvalifikacija pokazuje da su u Andrijevići u najpovoljnijem položaju u pogledu mogućnosti zapošljavanja lica sa VII-1 stepenom obrazovanja.

Visok broj slobodnih radnih mjesta za visokokvalifikovanom radnom snagom objašnjava i dominantno učešće javnog sektora u zapošljavanju u opštini. Takođe, to može da bude i rezultat sve raširenije prakse zapošljavanja na određeno vrijeme, čime se u toku godine može vještački multiplikovati broj oglašanih slobodnih radnih mjesta za jednu istu poziciju.

U pogledu potražnje u mnogo nepovoljnijoj situaciji od visokoobrazovanih su lica sa III i IV stepenom stručne spreme, a i nekvalifikovani.

Grafik 11: Oglašena radna mjesta prema djelatnostima

Posmatrano po djelatnostima, u strukturi oglašanih radnih mjesta u 2011. i 2018. Godini dominantan je javni sektor, gdje prednjači sektor obrazovanja, u kome je tražnja precijenjena zbog čestog ponavljanja oglasa na određeno vrijeme. U odnosu na 2011. godinu struktura oglašanih radnih mjesta nije bitnije izmijenjena, što takođe ukazuje na stanje na tržištu rada i odsustvo radnih mjesta u realnom sektoru.

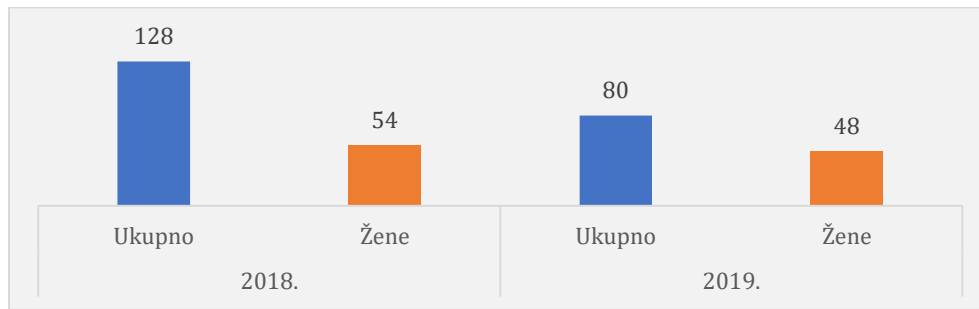
Zapošljavanje nezaposlenih lica iz evidencije

U 2018. godini se iz evidencije Zavoda za zapošljavanje Biro rada Andrijevića zaposlilo 128 lica, među kojima 54 ili 42,2% žena.

U 2019. godini zaposlilo se 80 lica sa evidencije, među kojima 48 ili 60% žena. Broj zaposlenih iz evidencije Biroa rada se dakle smanjio ukupno za 37,5%, a kod žena za 11,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafik 12: Zapošljavanje lica iz evidencije ZZZCG, prema podacima Poreske uprave

Dok se u Crnoj Gori ukupno iz evidencije Zavoda za zapošljavanje u 2019. godini zaposlilo 36,3% prosječnog broja nezaposlenih lica, u Andrijevići se zaposlilo 10% prosječnog broja nezaposlenih prijavljenih u toj godini na evidenciji Biroa rada.

Među licima koja su se zaposlila u 2019. godini su 32 lica sa IV stepenom obrazovanja, 22 sa VII stepenom stručne spreme, 13 nekvalifikovanih i 12 sa III stepenom stručne spreme.

Sezonsko zapošljavanje

Tabela 18: Sezonsko zapošljavanje

	2016.	2017.	2018.	2019.	I-VI2020.
Andrijevića	77	102	91	124	49
Crna Gora	9.551	9.546	9.229	11.855	3.081

Biro rada Andrijevića upućuje nezaposlena lica i u sezonsko zapošljavanje. Posmatrano po godinama broj uključenih je različit. U 2016. godini na sezonskim poslovima bilo je uključeno 77 lica što je predstavljalo 0,8% svih na sezonskim poslovima u Crnoj Gori. U 2019. godini broj uključenih se značajno povećao, a time i učešće Andrijeviće u sezonskom zapošljavanju na nivou Crne Gore (1,04%).

U 2019. godini u sezonsko zapošljavanje bila su uključena 124 lica, što predstavlja 15,7% prosječnog broja nezaposlenih lica u opštini u toj godini (792), dakle značajno manje od obuhvaćenosti prosječnog broja nezaposlenih lica sezonskim zapošljavanjem ukupno na nivou Crne Gore (32,3%).

U prvom polugodištu 2020. godine potražnja za sezonskim radnicima smanjila se u cijeloj Crnoj Gori, tako da je iz Andrijeviće bilo uključeno samo 49 nezaposlenih lica. Ipak, to predstavlja najveće učešće Andrijeviće u posmatranom periodu u ukupnom sezonskom zapošljavanju u Crnoj Gori (1,6%).

3.5 DEFICITARNA I POTENCIJALNO DEFICITARNA ZANIMANJA

Kako bi se identifikovale potrebe poslodavaca u pogledu potrebnih zanimanja, znanja i vještina predstavnici lokalne uprave sproveli su anketiranje poslodavaca u opštini Andrijevića. U proces konsultacija uključeno je bilo 11 poslodavaca iz najviše zastupljenih sektora u opštini: ugostiteljstva, drvoprerade i pekarske industrije.

Ključni nalazi

- Poslodavci su u posljednje vrijeme tražili radnike ili planiraju da ih traže, a kao razlog navode veliku fluktuaciju zaposlenih, usljed nezadovoljstva radnika visinom zarade i drugim uslovima rada.
- Nedostatak kvalifikovane radne snage je glavni problem. Naročito nedostaju radnici obučeni za rad u pekarskoj industriji. U djelatnosti ugostiteljstva nedostaje KV kuvara i konobara.

- Poslodavci ne koriste usluge Biroa rada za posredovanje pri zapošljavanju, već se komunikacija između kandidata odvija direktno, s obzirom da se radi o maloj sredini u kojoj su stanovnici tijesno povezani, a poslodavci malobrojni i poznati.
- Poslodavci su izrazili spremnost da uključe nezaposlena i zaposlena lica u programe obuke, uz finansijsku i logističku podršku lokalne uprave.
- Od budućih radnika poslodavci očekuju prethodno radno iskustvo, koje većina kandidata nema. S obzirom da je većina nezaposlenih lica bez radnog iskustva, poslodavcima je neophodna pomoć kod osposobljavanja radnika.
- Što se tiče sektora drvoprerađiva, ovdje takođe nedostaje obučeni kadar, naročito imajući u vidu da proizvodni proces traje 24 sata dnevno u kontinuitetu, pa nedostatak adekvatnih znanja i vještina dodatno usložnjava proces. Potrebni su programi osposobljavanja i doobuke za specifične tehnološke procese, održavanje i popravke mašina za linijsku proizvodnju peleta. U DOO „Biotelu“ koji se bavi proizvodnjom peleta postoji potreba za novim zapošljavanjem uz obezbjeđenje uslova za obuku na radnom mjestu i subvencije.

Deficitarna i potencijalno deficitarna zanimanja na lokalnom tržištu rada se prate kroz kretanje broja nezaposlenih, novoprijavljenih na evidenciju zavoda, zapošljavanja i oglašavanja slobodnih radnih mjesta. Prema informacijama Biroa rada deficitarna i suficitarna zanimanja u Andrijevići su sljedeća:

Deficitarna zanimanja	Suficitarna zanimanja
<ul style="list-style-type: none"> ▪ SSS: mesar, pekar, zaštitar imovine, poslastičar, tesar, kuvar, konobar, recepcioner, fasader, servir 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veliki je broj lica bez stručne spreme.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VSS: veterinari, profesori fizike, hemije, matematike, doktori, farmaceuti, građevinski inženjeri, računovođe, geodete 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ SSS: medicinske sestre, medicinski tehničari, veterinarski tehničari, šumarski radnici
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ VSS: profesori razredne nastave, vaspitači, pravnici i ekonomisti

3.6 PONUDA OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA ODRASLIH U OPŠTINI

Učenje i obrazovanje odraslih predstavljaju značajnu komponentu procesa cjeloživotnog učenja koje objedinjuje različite oblike i programe formalnog obrazovanja, neformalnog, informalnog i samousmjerenog učenja (Strategija obrazovanja odraslih Crne Gore 2015-2025).

Strategija obrazovanja odraslih definiše sljedeće prioritete ciljeve:

- Povećati socijalnu uključenost odraslih građana kroz aktivnosti cjeloživotnog učenja i obrazovanja;
- Unapređivati znanja, vještine i kompetencije odraslih za zapošljivost, mobilnost na tržištu rada i konkurentnost;
- Povećati kompetencije zaposlenih u cilju postizanja bržeg privrednog rasta;
- Uspostaviti sistem osiguranja kvaliteta u obrazovanju odraslih;
- Obezbijediti fleksibilan i održiv sistem obrazovanja odraslih.

Posljednjih godina u Crnoj Gori vidljiv je napredak u ovoj oblasti, kako u pogledu usvajanja novih programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije, tako i za sticanje i unapređenje ključnih kompetencija.

U opštini Andrijevića nema licenciranih organizatora obrazovanja odraslih, ali su dostupni u susjednim opštinama u regionu (Berane, Plav itd.). Članovi lokalnog partnerstva za zapošljavanje vide u tome i prednost, jer smatraju da je važna mobilnost nezaposlenih i zaposlenih lica, te da kandidati na taj način efikasnije proširuju znanja i stiču realniju sliku o tržištu i mogućnostima.

3.7 SOCIJALNA INKLUZIJA

Socijalna inkluzija i socijalna isključenost razmatra se kroz proces interakcije između pojedinca i njegovog društvenog, pravnog i ekonomskog okruženja, tokom kojeg se identifikuju konkretne prepreke za učešće i uključivanje, kao što su institucionalne prepreke (diskriminacija, nedostatak infrastrukture, nepostojanje/ ograničenost usluga), prepreke na nivou zajednice (marginalizacija) i lične prepreke (nedostatak obrazovanja, obuke i vještina).

Socijalna isključenost često je povezana sa siromaštvom. Siromaštvo je takođe višedimenzionalan fenomen koji se najčešće vezuje za nedostatak finansijskih sredstava ("monetarno siromaštvo") kako bi se zadovoljio određeni nivo osnovnih životnih potreba ("linija siromaštva").²¹ Prema MONSTAT-ovoj Anketi o dohotku i uslovima života za 2019, čak 45,5% nezaposlenih lica izloženo je riziku od siromaštva.

Dakle, aktivnosti usmjerene na povećanje socijalne inkluzije su od velike važnosti za povećanje zapošljenosti i stvaranje jednakih mogućnosti za sve građane, ali pošto je situacija u tom pogledu po opštinama različita, svaka opština treba da usvoji pristup prilagođen lokalnom kontekstu.

Korisnici socijalne zaštite

Tabela 19: Korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice (MOP)

	MATERIJALNO OBEZBJEĐENJE PORODICE								Broj članova porodice korisnika MOP-a/ukupno stanovništvo			
	2011.		2016.		2018.		2019.		2011.	2016.	2018.	2019.
	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova	Broj porodica	Broj članova				
Andrijevića	184	558	138	393	110	372	101	343	11,0	8,0	7,9	7,5
Sjeverni region	7.934	22.619	4.153	12.390	4.646	16.150	4.487	15.711	12,7	7,3	9,8	9,6
Crna Gora	14.636	42.879	8.961	26.873	9319	31.066	8.777	29.470	6,9	4,3	5,0	4,7

Izvor: Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Ukupan broj korisnika MOP-a u 2011. godini u Andrijevići iznosio je 558, što je činilo čak 11,0% ukupnog stanovništva opštine. U 2019. Godini broj korisnika – članova porodice je iznosio 343, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja smanjenje za 215 ili 38,5%.

U 2019. godini 7,5% stanovništva opštine Andrijevića čine korisnici MOP-a, što je manje nego u prosjeku u Sjevernom regionu (9,6%) i ukupno u prosjeku u Crnoj Gori (4,7%)

Grupe u nepovoljnom položaju na tržištu rada u Andrijevići

Na osnovu analize podataka iz sekundarnih izvora informacija i poznavanja situacije na lokalnom tržištu rada, članovi lokalnog partnerstva za zapošljavanje odredili su sljedeće grupe koje su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada:

- Samohrani roditelji i lica iz razvedenih brakova;
- Lica sa invaliditetom;
- Dugoročno nezaposlena lica (naročito prijavljeni na evidenciji Biroa rada preko 3 godine);
- Žene starosti preko 35 godina (naročito bez radnog staža);
- Nekvalifikovana lica.

²¹Statistika dohotka i uslova života, MONSTAT

3.8 ZAKLJUČAK

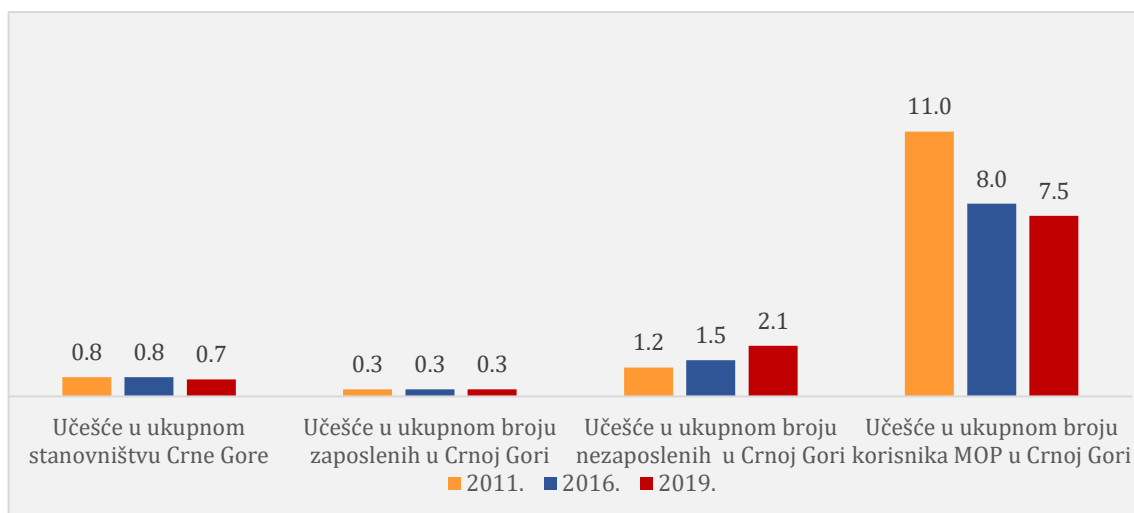
Opština raspolaže sa velikim prirodnim potencijalima koji su nevalorizovani, naročito u identifikovanim prioritetnim sektorima - turizmu i poljoprivredi, a takođe i u šumarstvu i drvoprerađi. Veća iskorišćenost raspoloživih resursa u ovim oblastima bi imala multiplikativan efekat po lokalnu zajednicu, kako kroz bolju dinamiku privredne aktivnosti, tako i kroz unapređenje uslova za zapošljavanje i bolje performanse lokalnog tržišta rada.

Veliki broj nezaposlenih i njihove nepovoljne strukturne karakteristike, niska zaposlenost i visok procenat korisnika MOP-a ukazuju na loše stanje na tržištu rada. Takođe, negativna demografska kretanja, prouzrokovana negativnim prirodnim priraštajem i negativnim migracionim saldom, dodatno nepovoljno utiču na cjelokupno lokalno tržište rada.

Strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na evidenciji su nepovoljne. Lokalna politika zapošljavanja i aktivne mjere zapošljavanja bi trebale da budu usmjerene na povećanje radne aktivnosti ženske populacije. Takođe, posmatrajući strukturne karakteristike nezaposlenih lica prijavljenih na Birou rada, potrebno je uložiti više napora u aktivaciju i smanjenje dugoročne nezaposlenosti, omogućiti sticanje radnog staža licima bez radnog staža i naročito obezbijediti veće mogućnosti sticanja kvalifikacija, znanja i vještina nekvalifikovanim licima i drugim nezaposlenim licima. Takođe, licima sa invaliditetom potrebno je, u saradnji sa nacionalnim institucijama omogućiti dostupnost usluga i mjera profesionalne rehabilitacije.

Mogućnosti za povećanje zapošljavanja u Andrijevići treba tražiti u održivom razvoju opštine koji se bazira na valorizaciji gore navedenih, uglavnom neiskorišćenih privrednih potencijala i resursa. Dodatno, u Andrijevići je potrebno jačanje realnog sektora, u pogledu podržavanja razvoja postojećih preduzeća i podrške osnivanju novih preduzeća i time kreiranju novih radnih mjesta. Realizacijom navedenog, dao bi se snažan doprinos zaustavljanju daljeg odseljavanja stanovništva.

Grafik 13: Odabrani indikatori za opštinu Andrijevića u odnosu na Crnu Goru (2011, 2016. i 2019.)

Izvor: MONSTAT, Ministarstvo rada i socijalnog staranja Crne Gore, ZZZCG

4. SWOT ANALIZA

Lokalno tržište rada zavisi od okruženja koje utiče na njegovo djelovanje. Da bi se identifikovale prednosti i slabosti (unutrašnje okruženje) i mogućnosti i prijetnje (spoljno okruženje) koje utiču na lokalno tržište rada i radnu snagu korištena je metoda SWOT analize.

U prvom koraku urađena je SWOT analiza funkcionisanja lokalnog tržišta rada. Pošto je ljudski kapital jedan od najvažnijih faktora uticaja na dalji socio-ekonomski razvoj opštine i tržišta rada, druga SWOT analiza posvećena je znanjima i vještinama koje su potrebne na tržištu rada a time oblasti obrazovanja i osposobljavanja radne snage.

U trećem dijelu, posebna pažnja posvećena je socijalnoj inkluziji na lokalnom tržištu rada sa ciljem da se putem SWOT analize stekne bolji uvid i razumijevanje situacije. To je preduslov za adekvatno targetiranje onih koji su u najnepovoljnijem položaju na lokalnom tržištu rada, kao i za kreiranje programa i mjera koje odgovaraju potrebama tih ciljnih grupa.

Na kraju SWOT analize, identifikovane su ključne šanse za unapređenje zapošljavanja i dati prijedlozi za unapređenje, te identifikovani ključni izazovi koje je potrebno uzeti u obzir.

4.1 TRŽIŠTE RADA I RADNA SNAGA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rast privrednih subjekata ▪ Povjerenje u lokalnu upravu ▪ Udruživanje ▪ RPP Komovi ▪ Interesovanje za seoski turizam ▪ Blizina Parka Prirode ▪ Poljoprivredno aktivno stanovništvo u zonama značajnim za razvoj turizma ▪ Značajni prirodni resursi ▪ Kućavoća ▪ Veći broj stanovnika živi u ruralnom području 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Preduzetnički duh na niskom nivou kod mladih ▪ Loša infrastrukturna povezanost ▪ Mali broj proizvodnih djelatnosti kod registrovanih poslodavaca ▪ Turističke nevalorizovane zone ▪ U ruralnim područjima veoma mali broj mladih ▪ Velika površina poljoprivrednog zemljišta koje se ne koristi ▪ Neuređena odlagališta otpada u ruralnom područjima ▪ Izražena migracija mladih ▪ Velika nezaposlenost, naročito kod žena ▪ Nedovoljno raspoloživih radnih mjesta
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Autoput ▪ Prekogranični pozivi i drugi EU fondovi ▪ Mjere podrške Vlade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Visoke kamate kod bankarskog sektora ▪ Visok stepen uvoza proizvoda ▪ Nizak prirodni priraštaj

KLJUČNE RAZVOJNE ŠANSE ZA UNAPREĐENJE ZAPOŠLJAVANJA

- Mjere podrške Vlade;
- Usklađenost ponude i potražnje;
- Izgradnja malih hidro-centrala;
- Izgradnja turističke infrastrukture;
- Podrška Lokalne uprave;
- Razvoj poljoprivrede.

KLJUČNI IZAZOVI

- Dostupnost informacija o potrebama poslodavaca;
- Ekonomska kriza izazvana pandemijom COVID-19;
- Nerazvijen privredni sektor;
- Nerazvijena infrastruktura za male biznise.

4.2 OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE RADNE SNAGE U OPŠTINI

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spremnost poslodavaca u drvoprerađivačkom i ugostiteljstvu da obučavaju i osposobljavaju radnu snagu ▪ Tradicionalna znanja (prikupljanje ljekovitog bilja, šumskih plodova, pletenje, fly-fishing itd.) koja se mogu valorizovati kroz dalji razvoj turizma ▪ Zdrava konkurencija i iskustvo u saradnji kroz osnivanje klastera u sektorima drvoprerađivačkom, turizmu i ugostiteljstvu ▪ Nedovoljno mogućnosti obrazovanja u samoj opštini djeluje podsticajno na mobilnost i sticanje kvalitetnijeg znanja i iskustva u drugim sredinama 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nezainteresovanost potencijalnih kandidata za obrazovanje i osposobljavanje (naročito kandidata od 19-40 godina) ▪ Nedovoljno razvijen preduzetnički duh ▪ Nedostatak kvalitetnih preduzetničkih ideja ▪ Slaba infrastruktura za razvoj preduzetništva ▪ Hiperprodukcija određenih kadrova u lokalnoj srednjoj školi (veterinarski tehničar i prehrambeni tehničar) ▪ Nedovoljna znanja i vještine radne snage za podršku ekonomskog i ekološkog razvoja opštine
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Seoska domaćinstva koja pružaju turističke usluge ▪ Izgradnja autoputa donosi mogućnosti za dolazak većih poslodavaca koji će generisati nova zaposlenja ▪ Otvaranje novih hidrocentrala – planirane obuke za obezbjeđenje i održavanje objekata ▪ Različiti dostupni fondovi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izgradnja autoputa može dovesti do odliva radne snage ▪ Ekonomska i finansijska kriza kao posljedica pandemije

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

- Povećanje znanja i vještina potrebnih za očuvanje životne sredine (npr. za kolektor otpadnih voda).

KLJUČNI IZAZOVI

- Pandemije.

4.3 SOCIJALNA INKLUZIJA/SOCIJALNA ISKLJUČENOST NA LOKALNOM TRŽIŠTU RADA

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Institucionalni okvir (CSR, Biro rada) ▪ Mjere podrške od strane opštine za ranjive grupe (stanovanje, smještaj za porodice, novčana pomoć itd.) ▪ Spremnost poslodavaca da obučavaju i osposobljavaju nezaposlene uz finansijsku podršku ▪ Zainteresovanost nezaposlenih lica da se uključe u aktivne mjere zapošljavanja, naročito u programe obrazovanja i osposobljavanja ▪ Iskustvo lokalne uprave u realizaciji EU IPA projekata i aktiviranju nezaposlenih lica kroz projekte 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nedostatak aktivnih nevladinih organizacija ▪ Veliki broj lica sa invaliditetom na evidenciji Biroa rada ▪ Premali broj lica sa invaliditetom uključen u aktivne mjere zapošljavanja i mjere Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom ▪ Premali broj nezaposlenih lica uključen u aktivne mjere zapošljavanja ▪ Velik obim nekvalifikovanih lica u strukturi nezaposlenih ▪ Dugoročna nezaposlenost ▪ Neformalni rad
ŠANSE/MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjere aktivne politike zapošljavanja ▪ EU fondovi, prekogranična saradnja ▪ Izmjena socijalne politike može djelovati stimulatивно na zapošljavanje 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Promjena socijalne politike ▪ Finansijska kriza i smanjenje raspoloživih sredstava za socijalnu politiku i ekonomski razvoj

PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE

1. Otvaranje novih radnih mjesta - podrška razvoju MSP;
2. Prilagoditi rad vrtića potrebama zaposlenih roditelja ili obezbijediti alternativne usluge za čuvanje djece;
3. Uspostavljanje usluga savjetodavne pomoći u okviru lokalne uprave;
4. Direktni rad sa korisnicima na terenu radi bolje procjene stanja i kreiranja odgovarajućih mjera u skladu sa potrebama korisnika (npr. mobilne službe).

IZAZOVI u pogledu realizacije navedenih prijedloga za unapređenje

- Unapređenje saradnje institucija na lokalnom nivou.

4.4. KLJUČNI PROBLEMI TRŽIŠTA RADA OPŠTINE ANDRIJEVIĆA

Na osnovu analize tržišta rada i prikupljenih sekundarnih podataka i SWOT analiza, identifikovani su sljedeći ključni problemi lokalnog tržišta i zapošljavanja:

1. Prevelika nezaposlenost;
2. Nepovoljne strukturne karakteristike nezaposlenih;
3. Nedovoljno raspoloživih radnih mjesta;
4. Nejednake mogućnosti za zapošljavanje žena;
5. Nedovoljna znanja i vještine radne snage za podršku ekonomskog i ekološkog razvoja opštine.

5. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE STRATEGIJE ZAPOŠLJAVANJA

5.1 VIZIJA OPŠTINE U POGLEDU ZAPOŠLJAVANJA I RAZVOJA RADNE SNAGE

»Opština sa većim brojem zaposlenih i jednakim mogućnostima za zapošljavanje, te kvalifikovanom radnom snagom sa znanjima i vještinama koje podržavaju ekonomski razvoj opštine i kreiranje novih radnih mjesta.«

5.2 CILJEVI I POKAZATELJI USPJEHA

Strateški cilj Smanjenje nezaposlenosti

Cilj 1 Otvaranje novih radnih mjesta i promocija preduzetništva

Cilj 2 Unapređenje znanja i vještina radne snage

Pokazatelji uspjeha	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2025
Broj nezaposlenih	774	650 (smanjenje za 16%)
Broj zaposlenih	542	624 (povećanje za 15%)
Broj nezaposlenih uključenih u obrazovanje i osposobljavanje	4	40 (godišnjena smanjenje 8)

5.3 AKTIVNOSTI

Cilj 1: Otvaranje novih radnih mjesta i promocija preduzetništva			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
1.1	Podrška samozapošljavanju – bespovratna sredstva za samozapošljavanje – ZZZCG i IPA fondovi	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG - Biroa rada	I, II kvartal 2021.
1.2	Projekti lokalne uprave sa ciljem zapošljavanja	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG - Biroa rada	2021-2025.
1.3	Projekti za valorizaciju turističkih potencijala (Avanturistički centar Mojan, Krivi do, Štavna)	Nezaposlena lica iz ruralnih područja	2021-2025.
1.4	Podsticanje otvaranja radnih mjesta u poljoprivredi	Nezaposlena lica iz ruralnih područja	2021-2025.
1.5	Sajam za promociju domaćih organskih proizvoda, turističkih potencijala i preduzetništva	Radno sposobno stanovništvo sa seoskog područja, mladi, žene do 35 godina	2022-2025.
1.6	Podrška otvaranju novih radnih mjesta – preduzetništvo (lokalna uprava)	Radno sposobno stanovništvo, naročito žene i mladi do 35 godina	2022-2025.
1.7	Priprema aplikacije za Grant za lokalne inicijative zapošljavanja* i sprovođenje	Nezaposleni – ranjive grupe- žene i mladi do 35 godina	2022-2024.

Cilj 2 Unapređenje znanja i vještina radne snage			
	Aktivnosti	Ciljna grupa	Vremenski okvir
2.1	Sprovođenje programa obrazovanja i osposobljavanja (ZZZCG)	Nezaposlena lica prijavljena na evidenciji ZZZCG- Biroa rada	2021-2025.
2.2	Javni radovi	Nezaposlena lica, prvenstveno teže zapošljiva lica	2021-2025.
2.3	Obrazovanje i osposobljavanje za deficitarna zanimanja (IPA)**	Radna snaga	2022-2023.
2.4	Obuke za kreiranje turističkih proizvoda i usluga na bazi prirodnog bogatstva (jahanje, sportski ribolov, glamping, interpretacija prirode, kreiranje gastronomske ponude...)	Radna snaga, naročito teže zapošljiva lica	2022-2025.
2.5	Obuke za online marketing	Radna snaga	2022-2025.
2.6	Usavršavanje službenika lokalne uprave	Zaposleni u lokalnoj upravi	2022-2025.

6. UPRAVLJANJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I PROMOCIJA

UPRAVLJANJE

Za koordinaciju sprovođenja Strategije zapošljavanja biće odgovoran Sekretarijat lokalne uprave opštine Andrijevića.

Strategija se implementira i prati kroz godišnje akcione planove zapošljavanja, koji definišu aktivnosti koje se sprovode na godišnjem nivou, a za svaku aktivnost definišu se ciljne grupe, broj uključenih, očekivani rezultati, okvirna finansijska sredstva, izvori finansiranja i odgovorne institucije za sprovođenje.

Za pripremu godišnjeg akcionog plana odgovoran je Sekretarijat lokalne uprave u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom za zapošljavanje.

PRAĆENJE

Sa ciljem praćenja realizacije Strategije zapošljavanja definisan je monitoring sistem koji uključuje indikatore (pokazatelje) uspješnosti za strateški cilj i operativne ciljeve, uz definisanu polaznu osnovu i planirane rezultate.

Za redovno i kontinuirano praćenje sprovođenja ove Strategije i akcionog plana staraće se Sekretarijat lokalne uprave i lokalna partnerska grupa za zapošljavanje.

IZVJEŠTAVANJE

Sekretarijat lokalne uprave će u saradnji sa lokalnom partnerskom grupom jednom godišnje pripremiti izvještaj o sprovođenju strategije zapošljavanja i akcionog plana, koji se prosljeđuje skupštini.

PROMOCIJA

Za promociju će se koristiti različiti kanali informisanja i promocije, prvenstveno sajt opštine.

AKCIONI PLAN ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE ANDRIJEVICA ZA 2021. GODINU

AKCIONI PLAN ZAPOŠLJAVANJA OPŠTINE ANDRIJEVIĆA ZA 2021. GODINU²²

Strateški cilj	SMANJENJE NEZAPOSLENOSTI						
Cilj 1	Otvaranje novih radnih mjesta i promocija preduzetništva						
Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva (EUR)	Izvor (i) finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
Podrška samozapošljavanju – bespovratna sredstva za samozapošljavanje – ZZZCG i IPA fondovi	Nezaposlena lica prijavljena najmanje 4 mjeseca na evidenciji ZZZCG - Biroa rada	10 lica prijavilo biznis ideju	4 lica samozaposleno	Najviše 7.500 po osobi	ZZZCG, IPA	I-IV	ZZZCG Biro rada
Realizacija projekta izgradnja Kuće voća	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG – Biroa rada	10-15	Najmanje 10 lica zaposleno	Utrošeno 1,3 miliona još toliko potrebno za stavljanje u funkciju	Vlada Crne Gore Ministarstvo finansija	IV	Lokalna samouprava
Izgradnja kolektora za prečišćavanje otpadnih voda	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG – Biroa rada	3	3 novozaposlena lica	Oko 800.000	Ambasada Slovenije i Vlada Crne Gore	III i IV	Doo vodovod i kanalizacija
Izgradnja transvers stanice	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG – Biroa rada	2	2 novozaposlena lica	Oko 600.000	Vlada Crne Gore	IV	DOO Komunalno Andrijevića

²²Aktivnosti Biroa rada su planirane na osnovu sprovođenja Programa rada ZZZCG u prethodnim godinama. Program rada ZZZCG za 2021. godinu u fazi pripreme ovog Akcionog plana zapošljavanja još nije usvojen.

Strategija zapošljavanja Opštine Andrijevica 2021-2025, nacrt

Rekonstrukcija planinarskog doma Krivi Do	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG – Biroa rada	5	5 lica zaposleno	Oko 250.000	IPA CBC Crna Gora - Kosovo	I-IV	Park prirode
Izgradnja kasarne u Andrijevici	Nezaposlena lica sa evidencije ZZZCG – Biroa rada	70-80	Najmanje 70 lica zaposleno	Oko 17 miliona	Vlada Crne Gore	I-IV	Lokalna samouprava u saradnji sa Ministarstvom odbrane
Podsticanje otvaranja radnih mjesta u poljoprivredi	Nezaposlena lica iz ruralnih područja	10-15	Najmanje 15 lica primilo sredstva za podršku Najmanje 10 lica samozaposleno u poljoprivredi	40.000	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	I-IV	Lokalna uprava Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

Cilj 2. Unapređenje znanja i vještina radne snage

Aktivnost/mjera	Ciljna grupa	Planiran broj uključenih	Očekivan rezultat	Potrebna finansijska sredstva	Izvor (i) finansiranja	Period sprovođenja (kvartal)	Odgovornost za sprovođenje
Sprovođenje programa obrazovanja odraslih	Nezaposlena lica	15	Najmanje 10 lica uspješno završilo program obrazovanja Minimum 6 zaposleno nakon obuke	600 evra na jedno uključeno lice	ZZZCG	II - IV	ZZZCG Biro rada
Osposobljavanje kod poslodavca	Nezaposlena lica koja su zbog nedostatka praktičnih znanja i vještina u nepovoljnijem položaju na tržištu rada.	6	6 lica steklo radno iskustvo i vještine Najmanje 2 lica	1.090 evra na jedno uključeno lice	ZZZCG	II - IV	ZZZCG Biro rada

Strategija zapošljavanja Opštine Andrijevica 2021-2025, nacrt

			zaposleno kod poslodavca nakon osposobljavanja				
Osposobljavanje za samostalan rad	Nezaposlena lica bez radnog iskustva	9	Najmanje 8 lica osposobljeno za samostalan rad Najmanje 4 lica zaposleno nakon osposobljavanja	2.184 evra na jedno uključeno lice	ZZZCG	II - IV	ZZZCG Biro rada
Javni radovi	Nezaposlena lica, prvenstveno teže zapošljiva lica	35	Najmanje 20 lica uspješno završilo program javnih radova	1.825 evra na jedno uključeno lice	ZZZCG	II - IV	ZZZCG Biro rada